

Przegląd wybranych czasopism zagranicznych

Nika Bačić Selanec, Davor Petrić, *Migrating with Dignity: Conceptualising Human Dignity Through EU Migration Law* (Migrować z godnością: konceptualizacja godności ludzkiej w prawie migracyjnym UE), „European Constitutional Law Review” 2021, vol. 17, iss. 3, pp. 498–516, <https://doi.org/10.1017/S1574019621000262>

Godność człowieka była i jest analizowana w różnych kontekstach. Punktem wyjścia prezentowanego artykułu, będącego zmodyfikowaną wersją referatu wygłoszonego na konferencji pn. „Migration and the Rule of Law” (Zagrzeb, 17.01.2020 r.), jest przywołanie tych współcześnie najistotniejszych z punktu widzenia systemu prawnego. Autorzy zwracają jednak uwagę, że istnieje pewna doktrynalna luka, jeśli chodzi o wpływ koncepcji godności ludzkiej na prawa przyznawane obywatelom państw trzecich w prawie migracyjnym UE. Celem analizy jest zatem, po pierwsze, wskazanie, w jaki sposób godność ludzka przywoływana jest w prawie i orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawach migracyjnych i uchodźczych; po drugie – podjęcie refleksji nad jej związkiem z istotnymi wartościami, które są z nią często kojarzone, jak np. tolerancja, tożsamość, prawa, sprawiedliwość. Problematyka ujęta została przede wszystkim w kontekście unijnego prawa azylowego oraz nielegalnej imigracji.

W pierwszej części opracowania Autorzy prezentują, w jaki sposób koncepcja godności ludzkiej została ujęta w aktach normatywnych istotnych z perspektywy prawa migracyjnego i uchodźczego, poczynając od Traktatu o Unii Europejskiej i Karty Praw Podstawowych, poprzez Kodeks Graniczny Schengen i akty regulujące funkcjonowanie unijnych służb granicznych, po rozporządzenia i dyrektywy dotyczące szczegółowych procedur azylowych oraz powrotowych. Autorzy stwierdzają, że odniesienia do godności ludzkiej w aktach normatywnych „wydają się jedynie potwierdzać krytykę tego pojęcia jako niedookreślonego” [„seem only to confirm the criticism of this concept as underdetermined”]. W dalszej kolejności podejmują zatem analizę orzecznictwa TSUE, próbując uściślić, jak rozumie je Trybunał. Wskazują, że Trybunał rzadko powoływał się na godność ludzką w ujęciu art. 1 Karty Praw Podstawowych jako na samodzielną podstawę rozstrzygnięcia, natomiast z reguły odczytywał art. 1 w łączności z innymi prawami i wolnościami (zakaz tortur i nieludzkiego lub poniżającego traktowania, prawo do poszanowania życia prywatnego). Zazwyczaj Trybunał korzystał z koncepcji godności człowieka jako zasady interpretacyjnej, kiedy dokonywał wykładni prawa wtórnego UE zgodnie z tą koncepcją.

W kolejnej części artykułu, po zarysowaniu normatywnego i praktycznego tła problemu, Autorzy przechodzą do teoretycznego ujęcia godności ludzkiej jako – po pierwsze – moralnego prawa do posiadania określonych uprawnień; po drugie, jako statusu prawnego nosiciela tej godności i po trzecie, jako statusu przynależności do wspólnoty politycznej.

Konkluzję artykułu warto przytoczyć, oddając głos Autorom: „[w] prawie migracyjnym istnieje odwieczny dylemat, czy traktowanie «innych» jest kwestią dobroczynności czy sprawiedliwości. [...] Innymi słowy: czy tolerancja i dobre traktowanie migrantów, które oferujemy w UE – wtedy kiedy je oferujemy – jest dlatego, że «jesteśmy dobrzy» czy dlatego, że «musimy»? O wiele za prostą odpowiedzią naszych czasów byłoby stwierdzenie, że międzynarodowe i krajowe polityki: migracyjna, uchodźcza i azylowa są najlepiej rozumiane jako kwestia dobroczynności. Korelatem naszej «dobroczynności» byłoby wtedy słabsze pojęcie «praw» osób ubiegających się o azyl i nielegalnych migrantów. Ale wprowadźmy godność ludzką, a dylemat zostanie przeformułowany na kwestię sprawiedliwości. [...] Kiedy więc naruszana jest ludzka godność innej osoby, nie tylko zawadzimy samych siebie, nasze cnotliwe i dobroczynne obyczaje, lecz również zawadzimy wymogi sprawiedliwości” [„In migration law, there is the perennial dilemma over whether treatment of the ‘other’ is a matter of charity or a matter of justice. (...) In other words: is the tolerance and good treatment of migrants we offer in the EU – when we do offer it – because ‘we are good’ or because ‘we must’? A much too common response of our times would be that international and national migration, refugee and asylum policies are best understood as a matter of charity. The correlative of our ‘charity’ would then be a weaker notion of the ‘rights’ of asylum seekers and irregular migrants. But enter human dignity, and the dilemma is reframed into a matter of justice. (...) So, when the human dignity of a fellow human being is violated, we are not just failing ourselves, our virtuous and charitable manners, we are failing the requirements of justice”].

*Agnieszka Narożniak**

DOI: 10.14746/spp.2022.4.40.9

* Agnieszka Narożniak, dr, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, e-mail: agnieszka.narozniak@wsb.poznan.pl, <https://orcid.org/0000-0002-3091-9849>.